

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНИХ СТАНДАРТІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Коваленко Б. В.,
*аспірант кафедри екологічного права
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

У статті досліджено систему екологічних стандартів України. Проаналізовано наукові погляди та норми законодавства щодо класифікації та правової природи стандартів. Здійснено розмежування окремих видів стандартів у залежності від їхніх функцій та суб'єктів розроблення. Досліджено законодавство щодо подальшого розвитку системи екологічних стандартів, зокрема щодо застосування в Україні міжнародних стандартів. Окрему увагу приділено дослідженню екологічних стандартів у сфері будівництва і технічним регламентам.

В статье исследована система экологических стандартов Украины. Проанализированы научные взгляды и нормы законодательства касательно классификации и правовой природы стандартов. Осуществлено разграничение отдельных видов стандартов в зависимости от их функций и субъектов разработки. Исследовано законодательство по дальнейшему развитию системы экологических стандартов, в частности по применению в Украине международных стандартов. Отдельное внимание уделено исследованию экологических стандартов в сфере строительства и техническим регламентам.

The article analyzes the system of environmental standards of Ukraine. The scientific views and norms of legislation concerning classification and legal nature of standards has been analyzed. Differentiation of certain types of standards, depending on their functions and subjects of development, has been made. The legislation on the further development of the environmental standards system, in particular, on the application of international standards in Ukraine, was explored. Special attention is paid to study of environmental standards in the field of construction and technical regulations.

Ключові слова: екологічне право, система стандартів, екологічні стандарти, ГОСТ, ДСТУ, ISO, правова природа стандартів, міжнародні стандарти.

Постановка проблеми. Система стандартів та самі стандарти як величезний масив нормативно-технічних документів, що в більшості носять рекомендаційний характер, на сьогодні практично не досліджуються. Разом із тим саме стандарти, зокрема екологічні, сьогодні є рушійною силою економічного розвитку європейських країн.

Питаннями дослідження сучасної системи екологічних стандартів займалися такі вчені: Л.О. Бондар, Д.В. Бусуйок, М.О. Клименко, П.М. Скрипчук, М. Петровська, Н.Г. Салухіна, О.М. Язвінська, Є.В. Фрейдіна. У радянський період дані питання досліджували, зокрема, вчені В.В. Петров, О.В. Сіваков, Ю.С. Шемшученко.

Мета статті. Дослідження сучасної системи екологічних стандартів та їх класифікація мають важливе теоретичне і практичне значення, оскільки дозволяють глибше зрозуміти роль стандартів у правовій охороні природи та їхній вплив на розвиток екологічного права загалом.

Виклад основного матеріалу. Згідно з ДСТУ 1.1:2015 «Національна стандартизація. Стандартизація та суміжні види діяльності. Словник термінів» [7] та ДСТУ 1.2:2015 «Національна стандартизація. Правила проведення робіт з національної стандартизації» [8] національні нормативні документи поділяють на національні стандарти та кодекси усталеної практики. Національні стандарти поділяються на такі основні види:

- а) основоположні стандарти – мають широку сферу поширення або містять загальні положення для однієї конкретної галузі, наприклад екологічної;
- б) стандарти на продукцію та послуги – визначають вимоги, яким має відповідати продукція чи послуга, щоб забезпечити відповідність призначеності;
- в) стандарти на процеси – визначають вимоги, яким має відповідати певний процес, щоб забезпечити свою відповідність заявленій призначеності;

г) інші стандарти – стандарти на сумісність; на методи контролю (випробування, вимірювання, визначення, аналізу); стандарти (загальних) технічних вимог тощо.

Зазначена класифікація стандартів є умовною. Наведені вище терміни та визначення понять не мають на меті подати систематичну класифікацію чи вичерпний перелік можливих видів стандартів. Наведено лише деякі їхні звичайні види, які не є взаємовиключними. Наприклад, окремий стандарт на продукцію можна також вважати стандартом на методи випробування, якщо в ньому описано методи випробування характеристик відповідної продукції.

У науковій літературі державні екологічні стандарти України поділяються згідно з напрямками їхнього регулювання на: засадничі, що визначають екологічні поняття і терміни; стандарти на системи екологічного менеджменту; стандарти щодо ресурсозаощадження; щодо визначення окремих заходів управління в галузі екології; поводження з відходами; щодо охорони окремих видів природних ресурсів; забезпечення екологічної безпеки на підприємствах; стандарти в царині реагування на надзвичайні екологічні ситуації; захист від негативних фізичних впливів (шуму, вібрації тощо); стандарти щодо поводження з хімічними речовинами; стандарти, що визначають екологічні методи контролю за станом довкілля [1].

Відповідно до статті 6 Закону України «Про стандартизацію» [14] залежно від рівня суб'єкта стандартизації, що приймає нормативні документи, вони поділяються на: національні стандарти та кодекси усталеної практики, прийняті національним органом стандартизації; стандарти, кодекси усталеної практики та технічні умови, прийняті підприємствами, установами та організаціями, що здійснюють стандартизацію.

Залежно від суб'єктів прийняття і за територією поширення існують такі види стандартів: національний, прийнятий національним органом стандартизації; міжнародний, прийнятий міжнародною організацією зі стандартизації; регіональний, прийнятий регіональною організацією стандартизації; європейський – регіональний стандарт, прийнятий європейською організацією стандартизації; міждержавний – регіональний стандарт, передбачений Угодою про проведення узгодженої політики в галузі стандартизації, метрології і сертифікації від 13 березня 1992 року та прийнятий Міждержавною радою зі стандартизації, метрології і сертифікації [14, ст. 1]. Розглянемо більш детально вищезазначені стандарти, щоб з'ясувати їхню роль для охорони навколишнього середовища.

Національні стандарти мають позначку (аббревіатуру) ДСТУ – державний стандарт України. ДСТУ встановлює для загального і багаторазового користування правила, вказівки, настанови або характеристики щодо різних видів діяльності чи їхніх результатів (продукції), він спрямований на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері та доступний широкому колу користувачів [6, пункт 8].

Державні стандарти України мають міжгалузеве використання і запроваджуються переважно на продукцію масового чи серійного виробництва, на норми, правила, вимоги, терміни та поняття, позначення й інші об'єкти, регламентування яких потрібно для забезпечення оптимальної якості продукції, а також для єдності та взаємозв'язку різних галузей науки, техніки, виробництва і культури [22, с. 34].

Кодекс усталеної практики – це нормативний документ, що містить рекомендації щодо практик чи процедур проектування, виготовлення, монтажу, технічного обслуговування або експлуатації обладнання, конструкцій чи виробів [14]. У кодексах усталеної практики зазначають правила та методи розв'язування завдань щодо координації робіт зі стандартизації та метрології, а також реалізації певних вимог технічних регламентів чи стандартів. Право власності на кодекси усталеної практики належить державі.

Кодекс усталеної практики може бути стандартом, частиною стандарту або окремим документом. Наприклад, Кодекс усталеної практики: Оцінювання відповідності. ДСТУ ISO/IEC Guide 60:2007, що затверджений наказом Державного комітету з питань технічного регулювання та споживчої політики України від 12 вересня 2007 року № 219 як національний стандарт України [17].

Технічні умови (ТУ) – це документ, що встановлює технічні вимоги, яким повинні відповідати продукція, процеси чи послуги [14]. Технічні умови розробляють для окремої продукції, стосовно якої відсутні державні чи галузеві стандарти (або за потребою конкретизації вимог зазначених документів). Запроваджують ТУ в дію на короткі строки, термін їхньої дії обмежений або встановлюється за погодженням із замовником [25]. Прикладом технічних умов можна зазначити затверджений наказом Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України від 28 грудня 2001 року № 657 ДСТУ ISO 10966-2001 «Текстиль. Тканини для навісів та наметів. Технічні умови».

Якщо говорити про технічні умови безпосередньо у сфері екології, слід зазначити, що вони розробляються здебільшого індивідуально, на замовлення. Розробниками виступають приватні та державні організації, такі як, наприклад, товариство з обмеженою відповідальністю «Науково-виробниче підприємство «ЕКОЗАХИСТ» [20], компанія ТУ Експерт [20], Державний екологічний інститут Міністерства екології та природних ресурсів України, Державний агроекологічний університет (65.060.01 ДСТУ Культиватор лісовий борозенний. Технічні умови [28]) тощо.

Стандарти підприємств (СТП) розробляються на продукцію, що використовується лише на конкретному підприємстві. СТП мають бути узгодженими з обов'язковими вимогами ДСТУ. СТП – основний організаційно-методичний документ у діючих на підприємствах системах управління якістю продукції. Як СТП можуть використовуватися міжнародні, регіональні та національні стандарти інших країн на підставі міжнародних угод про співробітництво [25].

Зазначені стандарти розробляються суб'єктами господарської діяльності у випадках: 1) забезпечення застосування на підприємстві державних стандартів, стандартів галузей і стандартів інших категорій; 2) на створюваній й застосовуваній на цьому підприємстві продукцію, процеси і послуги [29].

Статтею 16 Закону України «Про стандартизацію» встановлено, що стандарти, кодекси ustalеної практики та технічні умови, прийняті підприємствами, установами та організаціями, застосовуються на добровільній основі. Право власності на стандарти, кодекси ustalеної практики і технічні умови, прийняті підприємствами, установами та організаціями, і видані ними каталоги належать відповідним підприємствам, установам та організаціям [14].

Слід зазначити, що завданням охорони навколишнього середовища найкращим чином відповідає розвиток саме державних екологічних стандартів, а не стандартів підприємств, оскільки охорона природи вимагає єдиного, комплексного й оптимального підходу в масштабах всієї країни. Як стверджує О.В. Сіваков, за юридичною силою державні стандарти не можна прирівняти до стандартів підприємств, а тому останні взагалі не слід відносити до стандартів. Вони виконують допоміжну функцію та виступають фактично актами виконання стандартів або інших нормативно-технічних документів, що мають пряме відношення до виробничої діяльності цього підприємства [26, с. 67].

Адже локальний стандарт насамперед потрібен, щоб стандартизувати результати виробничої діяльності, які регулюються певними нормами, що зі свого боку містяться в державних стандартах. Тому виконавча діяльність підприємства здійснюється передусім шляхом упровадження і дотримання державних стандартів, а не шляхом встановлення своїх власних. Підприємству може бути надано право затверджувати акти виконання стандартів або акти стандартизації, але не самі стандарти. Підприємство, наприклад, не може саме собі встановлювати нормативи шкідливих викидів у атмосферу. Регламентування цих викидів здійснюється на основі нормативу гранично допустимих концентрацій (ГДК), дотримання якого забезпечується за допомогою встановлення показників гранично допустимих викидів (ГДВ). Підприємство може без обмеження здійснювати активну і цілеспрямовану діяльність із виконання встановлених ГДВ (раціоналізація, посилення контролю, зміна технології виробництва і т. д.), але вводити будь-які власні стандарти на ці викиди воно не має права [26, с. 107].

Іншими словами, локальні норми підприємств, що встановлюють певні вимоги, шляхи вирішення певних задач, виражаються в таких документах нормативного характеру, як, наприклад, положення, правила, посадові інструкції тощо. Стандартами ж підприємств виступають ті локальні норми, що пов'язані з ДСТУ, тобто є актами виконання державних стандартів.

Міждержавні або регіональні стандарти – це стандарти, прийняті регіональною організацією зі стандартизації та доступні широкому колу користувачів. Як міждержавні стандарти виступають оновлені ГОСТи і стандарти Європейського Союзу. Радянські ГОСТи – це стандарти, які були наявні на 1 січня 1992 року у фонді Держстандарту Росії як правонаступника Держстандарту СРСР. Цей вид ГОСТу з 2015 року офіційно не застосовується в Україні. Оновлені ГОСТи – це стандарти, прийняті Міждержавною Радою зі стандартизації, метрології, сертифікації, а в галузі будівництва – Міждержавною науково-технічною комісією зі стандартизації і технічного нормування в будівництві [3, с. 256]. Зазначені ГОСТи є актуальними, оскільки регулярно оновлюються, відповідно, в Україні вони застосовуються.

Міжнародні стандарти – це стандарти, прийняті міжнародною організацією зі стандартизації ISO та доступні широкому колу користувачів. І міжнародні, і міждержавні стандарти застосовують як національні (державні) стандарти в державах, національні органи яких прийняли ці стандарти (приєднались до них), у порядку, встановленому цими національними органами.

В Україні міжнародні стандарти почали використовуватися з 1989 року. З 1996 року в Україні діють стандарти ISO 9000, які охоплюють системи забезпечення якості, з 1 січня 1998 року – стандарти ISO 14000, які охоплюють сферу навколишнього середовища, з 1 липня 1998 року – європейські стандарти EN 45000, які регулюють діяльність у галузі оцінки відповідності. Наприкінці 2002 року набули чинності національні стандарти, створені на основі міжнародних стандартів серії ISO 9000 нової версії. Запроваджено низку стандартів серії 14000 та інших серій. В Україні затверджено 17 технічних регламентів із підтвердження відповідності, що базуються на європейських директивах «нового підходу», в яких встановлено обов'язкові вимоги безпеки до певних видів продукції (будівельні вироби, медичні вироби, вибухові матеріали цивільного призначення, обладнання та системи захисту, призначені для застосування у вибухонебезпечній атмосфері, прогулянкові судна тощо) [25].

Без міжнародної співпраці неможливо ефективно протидіяти забрудненню навколишнього природного середовища. Взяти хоча б, як приклад, води річок та озер, коли річка може протікати через

кілька різних країн, іноді вона є природним кордоном між ними, обриси озер сформовані, головним чином, геологічними факторами, а не за рахунок діяльності людини, течія підземних вод не підкоряється кордонам на поверхні, стаючи в деяких випадках причиною гострих суперечок між державами. Якщо води мігрують між країнами, те саме робиться із забруднюючими речовинами, які в них розчинені. Подібні проблеми є загальними і повинні вирішуватися спільно на міжнародному рівні. Без міжнародних стандартизованих методик випробувань на світовій карті природного середовища буде багато суперечностей. Тому тривале та масштабне планування серйозних проектів у галузі охорони навколишнього природного середовища, без сумніву, вимагає розвитку та застосування міжнародних стандартів [27].

Відповідно до Основних засад (Стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року [18] впровадження міжнародних стандартів у сфері ресурсозбереження, охорони навколишнього природного середовища, надрокористування, систем екологічного управління та екологічних критеріїв до товарів та послуг надасть можливість вітчизняному товаровиробнику покращити екологічні аспекти виробництва і продукції та рівень конкурентоздатності на міжнародних ринках.

Державні будівельні норми (ДБН) відповідно до Декрету КМУ «Про стандартизацію та сертифікацію» прирівнювались до стандартів [5, стаття 4]. Зазначене положення Декрету КМУ діяло до 2004 року, а у 2009 році був прийнятий Закон України «Про будівельні норми» [9], яким встановлено, що ДБН – це нормативний акт, затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері будівництва.

Дія Закону України «Про стандартизацію» не поширюється на будівельні норми [14, стаття 2], зі свого боку дія Закону України «Про будівельні норми» [9, статті 2, 11] не поширюється на діяльність у сфері стандартизації будівельних матеріалів та виробів. Відповідно, сьогодні стандартами є не будівельні норми, а стандарти у сфері будівництва.

До будівельних норм належать усі документи з позначенням «ДБН». Наприклад, ДБН А.1.1-2-93 «Система стандартизації і нормування в будівництві. Порядок розробки, вимоги до побудови, викладу та оформлення нормативних документів» також не вважається стандартом, хоча в назві цієї будівельної норми міститься слово «стандартизація». Позначення державних стандартів у сфері будівництва здебільшого починається з «ДСТУ Б Д...», повний список зазначених стандартів міститься в електронному каталозі національних стандартів [16]. Наприклад, державний стандарт «Ресурсні елементні кошторисні норми на будівельні роботи. Берегоукріплювальні роботи (Збірник 42) (ДБН Д.2.2-42-99, MOD)» має позначення ДСТУ Б Д.2.2-42:2012.

Слід зазначити, що міжнародні, регіональні та національні (державні) будівельні норми, правила, стандарти інших держав застосовуються в Україні відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. У разі, якщо в будівельних нормах є посилання на стандарти, ці стандарти є обов'язковими до застосування [9, стаття 11].

Останніми роками в Україні почали активно застосовуватись міжнародно визнані стандарти екологічної ефективності будівель – BREEAM та LEED. BREEAM – це добровільний рейтинг оцінки зелених будівель, розроблений у 1990 році британською організацією «BRE Global» для оцінки екологічної ефективності будівель. У межах цього методу розроблений стандарт екоефективного проектування, який є визнаною основою для опису екологічних характеристик будівель. За межами Великобританії сертифіковано понад 200 тис. будівель, і близько мільйона знаходяться в процесі сертифікації [19].

Особливістю цієї системи є методика присудження балів за декількома пунктами, що стосуються аспектів безпеки життєдіяльності, впливу на навколишнє середовище і комфорту. Цей рейтинг ураховує національні особливості й місцеві будівельні стандарти, тому найвища оцінка в п'ять балів за BREEAM, наприклад, у Швеції буде відрізнятись від тієї ж оцінки, наданої в Україні [24].

LEED «Leadership in Energy and Environmental Design» (супровід у сфері енергоефективного та екологічного проектування) – це один із найбільш поширених видів добровільної сертифікації зелених будівель або будівництва. Оцінювання згідно зі стандартом LEED здійснюється на основі 100-бальної шкали за п'ятьма критеріями: місце зеленого будівництва, ефективність водокористування, енергія та атмосферне повітря, екоресурси та екоматеріали і висока якість дизайну внутрішніх приміщень. Відмінною рисою методу оцінки LEED від схеми BREEAM є залучення аудитора із сертифікації ще на етапі розроблення проекту. Залучення оцінювачів LEED на етапі будівництва, введення об'єкта в експлуатацію чи капітального ремонту не передбачається [21]. Застосування в Україні сертифікатів BREEAM та LEED – приклад того, що ми не залишаємось осторонь упровадження міжнародних екологічних стандартів, застосування яких не є обов'язковим.

В окремі підгрупи слід виділити екологічні стандарти, що стосуються вузько спеціалізованого нормування у таких сферах, як радіаційна та санітарна безпека.

Згідно зі статтею 8 Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» [10] дотримання норм, правил і стандартів з ядерної та радіаційної безпеки є обов'язковим під час здійснення будь-якого виду діяльності у сфері використання ядерної енергії. Норми, правила і стан-

дарті з ядерної та радіаційної безпеки затверджуються в порядку, що визначається законодавством України, підлягають опублікуванню і є обов'язковими на території України. До стандартів із радіаційної безпеки належать, наприклад: ДСТУ 7216:2011 «Прилади радіаційного контролю навколишнього середовища. Дозиметри та радіометри радіаційного контролю. Класифікація й загальні технічні вимоги»; ДСТУ 8157:2015 «Захист від радіації. Радіаційний моніторинг ґрунту і сільськогосподарської продукції. Терміни та визначення понять» [16].

Щодо сфери санітарної безпеки відповідно до статті 14 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення» [12] вимоги безпеки для здоров'я і життя населення є обов'язковими в національних стандартах та інших нормативно-технічних документах на вироби, сировину, технології, інші об'єкти середовища життєдіяльності людини. Проекти національних стандартів та інших нормативно-технічних документів на всі види нової (модернізованої) продукції підлягають обов'язковій державній санітарно-епідеміологічній експертизі.

Санітарні норми включають у себе гранично допустимі нормативи, зокрема, гранично допустимі концентрації (ГДК) та скиди (ГДС). Під час досліджень нормативів ГДК та ГДС в юридичній літературі ще у 70–80-х роках піднімалися питання щодо співвідношення їх зі стандартами. Так, Ю.С. Шемшученко підкреслював, що стандартизація в галузі охорони навколишнього середовища і раціонального використання природних ресурсів не вичерпується державними стандартами. У неї слід вкладати більш ширший зміст. За своєю юридичною природою близькими до стандартів є нормативи гранично допустимих концентрацій шкідливих речовин у воді й повітрі, нормативи допустимих рівнів шуму тощо. Ці нормативи, як і стандарти, є загальнообов'язковими [30, с. 72].

Таким чином, з одного боку, санітарні норми безпосередньо до стандартів не належать, водночас положення окремих стандартів загалом стосуються санітарних питань, як наприклад: ДСТУ 8399:2015 «Папір для виробів санітарно-гігієнічного призначення. Технічні умови»; ДСТУ EN 203-3:2015 (EN 203-3:2009, IDT) «Обладнання газове нагрівальне для підприємств громадського харчування. Частина 3. Матеріали та деталі, що контактують із продуктами харчування, та інші санітарні аспекти» тощо [16]. Оскільки згідно з каталогом нормативних документів стандарти щодо санітарної безпеки зустрічаються досить часто, їх слід віднести в окрему групу екологічних стандартів.

Якщо проаналізувати рівні екологічних стандартів з погляду їхньої правової природи, можна виділити такі види:

– екологічні стандарти, що є нормативно-правовими актами, оскільки їхні приписи застосовуються на всіх стадіях виробництва продукції. За предметом регулювання подібним до екологічного стандарту є технічний регламент. Відповідно до Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» [15, стаття 1] – це нормативно-правовий акт, в якому визначено характеристики продукції або пов'язані з ними процеси та методи виробництва, включаючи відповідні процедурні положення, додержання яких є обов'язковим. Він може також включати або виключно стосуватися вимог до термінології, позначень, пакування, маркування чи етикетування тією мірою, якою вони застосовуються до продукції, процесу або методу виробництва. Технічний регламент може затверджуватись законом України, Кабінетом Міністрів України або актами центральних органів виконавчої влади (наприклад, технічний регламент з екологічного маркування, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 18 травня 2011 року № 529).

Цілями прийняття технічних регламентів є захист життя та здоров'я людей, тварин і рослин, охорона довкілля та природних ресурсів, забезпечення енергоефективності, захист майна, забезпечення національної безпеки та запобігання підприємницькій практиці, що вводить споживача (користувача) в оману. Законами також можуть бути визначені інші цілі прийняття технічних регламентів.

Технічні регламенти розробляються, приймаються та застосовуються на основі принципів, установлених Угодою Світової організації торгівлі про технічні бар'єри в торгівлі, що є додатком до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі 1994 року. Технічні регламенти розробляються на основі: міжнародних стандартів, якщо вони вже прийняті або перебувають на завершальній стадії розроблення, чи їхніх відповідних частин, за винятком випадків, коли такі міжнародні стандарти чи їхні відповідні частини є неефективними або невідповідними засобами для досягнення визначених цілей прийняття технічних регламентів, зокрема внаслідок суттєвих кліматичних чи географічних чинників або суттєвих технологічних проблем; регіональних стандартів, національних стандартів України чи інших держав, актів законодавства Європейського Союзу, інших економічних об'єднань або інших держав чи відповідних частин таких стандартів і актів законодавства [15, стаття 9]. Ідентичні положення містяться в пунктах 1–2 частини другої статті 17 Закону України «Про стандартизацію» [14]. З вищезазначених положень робимо висновок, що стандарти, зокрема екологічні, лежать в основі розробки нових технічних регламентів (нормативно-правових актів), здійснюючи загальний вплив на формування законодавства;

– екологічні стандарти, що містять обов'язкові вимоги і є частиною диспозиції правової норми, оскільки їхні приписи немов продовжують і деталізують окремі положення законів (наприклад, ДСТУ

2195-99. Охорона природи. Поводження з відходами. Технічний паспорт відходу. Склад, вміст, викладення і правила внесення змін. – норма права міститься у статті 27 Закону України «Про відходи» [11], але частина диспозиції цієї норми, яка встановлює обов'язкові вимоги до технічного паспорта відходів, – у зазначеному ДСТУ);

– екологічні стандарти, що є рекомендаційними нормативно-технічними документами, які не містять обов'язкових норм, оскільки містять суто настанови для покращення роботи всіх підприємств (наприклад, ДСТУ ISO 14006:2013. Системи екологічного управління. Настави щодо запровадження екологічного проектування) [2].

У сукупності розглянуті стандарти використовуються для оцінки стану природного середовища і його компонентів, регламентують діяльність виробничо-господарських об'єктів з метою охорони природи, раціонального використання природних ресурсів, забезпечення оптимальної якості навколишнього природного середовища на основі правильного поєднання екологічних і економічних інтересів суспільства в умовах господарської чи рекреаційної діяльності тощо.

Висновки. Проведене дослідження дало змогу групувати екологічні стандарти, спираючись на сучасне законодавство, загальна система яких має такий вигляд:

– національні стандарти ДСТУ та кодекси усталеної практики, прийняті національним органом стандартизації (національні або державні класифікатори; стандарти у сфері будівництва (будівельних матеріалів та виробів); державні стандарти з радіаційної безпеки; стандарти у сфері санітарної безпеки);

– стандарти, кодекси усталеної практики й технічні умови, прийняті підприємствами, установами та організаціями, що здійснюють стандартизацію;

– міждержавні або регіональні стандарти (нові ГОСТи, а також частка тих радянських ГОСТів, які продовжують неофіційно застосовуватись окремими підприємствами в Україні);

– міжнародні стандарти – стандарти Міжнародної організації зі стандартизації ISO, їхні європейські аналоги – стандарти EN, а також стандарти у сфері будівництва BREEAM та LEED;

– ми віднесли до системи екологічних стандартів також технічні регламенти, хоча за своєю правовою природою останні є нормативно-правовими актами. Проте за предметом регулювання технічні регламенти подібні до екологічних стандартів, а в основі їх розроблення лежать міжнародні, регіональні та національні стандарти.

Література:

1. Бондар Л.О. Законодавчі основи стандартизації та нормування у царині охорони довкілля. Правове регулювання екологічної стандартизації та сертифікації. URL: <http://ecopravo.host-ua.org.ua/nauk/uprav/ekonorm.htm>
2. Бондар Л.О. Правове регулювання екологічної стандартизації в Україні. URL: <http://ecopravo.host-ua.org.ua/nauk/uprav/ekonorm.htm>
3. Бусуйок Д.В. Види стандартів та нормативів у галузі охорони земель. Аграрне, земельне та екологічне право. К., 2014. С. 256–259.
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 02.05.2003. № 18. Ст. 144.
5. Декрет Кабінету Міністрів України «Про стандартизацію і сертифікацію» від 10 травня 1993 року № 46-93. Відомості Верховної Ради України. 06.07.1993. № 27. Ст. 289. Пункт 2 Статті 6.
6. ДСТУ 1.0:2003. Національна стандартизація. Основні положення. (Втратив чинність 20.12.2015 р.). URL: https://dnaop.com/html/44088/doc%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3_1.0_2003
7. ДСТУ 1.1:2015. Національна стандартизація. Стандартизація та суміжні види діяльності. Словник термінів. URL: <http://online.budstandart.com/ru/catalog/document.html?iddoc=65662>
8. ДСТУ 1.2:2015. «Національна стандартизація. Правила проведення робіт з національної стандартизації». URL: http://online.budstandart.com/ru/catalog/doc-page.html?id_doc=64000
9. Закон України «Про будівельні норми» від 5 листопада 2009 року № 1704-VI. Відомості Верховної Ради України. 05.02.2010. № 5. С. 125. Ст. 41.
10. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» від 08 лютого 1995 року № 39/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 21.03.1995 р. № 12. Ст. 81.
11. Закон України «Про відходи» від 05 березня 1998 року № 187/98-ВР. Відомості Верховної Ради України. 25.09.1998 р. № 36. Ст. 242.
12. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994 року № 4004-XII. Відомості Верховної Ради України. 05.07.1994 р. № 27. Ст. 218.
13. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23 травня 2017 року № 2059-VIII. Офіційний вісник України 2017. № 50. (27.06.2017). Ст. 1549.

14. Закон України «Про стандартизацію» від 05 червня 2014 року № 1315-VII. Відомості Верховної Ради України. 01.08.2014 р. № 31. С. 2405. Ст. 1058.
15. Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» від 15 січня 2015 року № 124-VIII. Відомості Верховної Ради України. 03.04.2015 р. № 14. С. 754. Ст. 96.
16. Каталог нормативних документів Національного органу стандартизації (станом на 03.09.2018 р.). URL: <http://НОС.org.ua/ua/natsionalniy-fond-normativnih-dokumentiv/katalog-normativnih-dokumentiv-2/>
17. Наказ Держспоживстандарту «Про затвердження національних стандартів України та внесення змін до наказів Держспоживстандарту». Інформаційний покажчик СТАНДАРТИ. 2010. 00. № 4.
18. Основні засади (Стратегія) державної екологічної політики України на період до 2020 року, затверджені Законом України від 21 грудня 2010 року № 2818-VI. Офіційний вісник України. 24.01.2011 р. № 3. С. 13. Ст. 158. Код акту 54464/2011.
19. Офіційний веб-сайт BREEAM. URL: <https://www.breeam.com>
20. Офіційний сайт компанії ТУ Експерт. URL: <https://tuexpert.com.ua/ua>
21. Офіційний сайт ТОВ «eMCieЛ» (Management Consulting Law). URL: <http://www.mcl.kiev.ua/ukr/shho-take-zelene-budivnitstvo-sertifik/>
22. Петровська М. Стандартизація, метрологія і сертифікація довкілля: навч. посіб.; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Л., 2010. 420 с.
23. Програма інтеграції України до Європейського Союзу, схвалена Указом Президента України від 14 вересня 2000 року № 1072/2000. Офіційний вісник України. 13.10.2000. № 39. С. 2. Ст. 1648. Код акту 16772/2000. Розділ 2.
24. Рада з екологічного будівництва RuGBC. URL: <http://www.rugbc.org/ru/resources/standarty-zelenogo-stroitelstva/breeam>
25. Салухіна Н.Г., Язвінська О.М. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг. URL: http://pidruchniki.ws/12080623/tovarovnavstvo/osnovna_terminologiya_standartizatsiyi
26. Сиваков О.В. Стандарты в системе правового регулирования охраны природы в СССР: дисс. ... на соискание ученой степени к.ю.н.; Институт государства и права АН СССР. Москва. 1986. 174 с.
27. Тарасова В.В. Метрологія, стандартизація і сертифікація. URL: http://www.ebooktime.net/book_297_glava_37_2.5.1._Система_екол.html
28. Тематичний план наукових розробок у сфері стандартизації та сертифікації сільськогосподарської продукції на 2008 рік, затверджений наказом Мінагрополітики України від 13 травня 2008 р. № 294.
29. Фрейдіна Є.В. Управління якістю. Характеристика нормативних документів. Єкатеринбург, 2013. URL: <http://um.co.ua/4/4-17/4-170623.html>
30. Шемшученко Ю.С. Организационно-правовые вопросы охраны окружающей среды в СССР. Киев: «Наукова думка», 1976. 275 с.